

VÍTE, CO NÁKUPEM U NÁS PODPORUJETE? FÉROVÝ A ETICKÝ OBCHOD

Jak by vám chutnala čokoláda, kdybyste věděli, že kakaové boby sklízel dětský otrok? Vychutnali byste si nejlevnější kávu, i kdyby díky její nízké ceně farmářova rodina hladověla, a děti, místo povinné školní docházky po celý den dřeli na plantáži?

Přírodní a bio produkty získávají na oblibě. Záleží nám na našem zdraví, a také na přírodě. Hledáme superpotravinu, učíme se třídit odpad a využívat obnovitelné zdroje, chceme dýchat čistší vzduch.

Stále ale mnoho lidí nakupuje nejlevněji, bez ohledu na okolnosti původu produktu. Náš tlak na cenu zboží neustále roste, a tím se prohlubuje chudoba v rozvojových zemích. Nakonec se pěstitel nebo řemeslník sotva užívá, zatímco obchodník bohatne a obchodní řetězce si mnou ruce.

Naštěstí my spotřebitelé máme v ruce mocný nástroj, a tím je naše volba. To nespravedlivé můžeme odmítnout a zvolit férový produkt. Obrat v rámci fair trade každoročně roste, přesto toto hnutí ještě neprožívá svůj vrchol a v plnění svého účelu je stále na začátku.

Tedy jsme na řadě my – spotřebitelé.

VYZÝVÁME VÁS K ETICKÉMU NAKUPOVÁNÍ

7 VĚCÍ, KTERÉ NĚKTERÍ LIDÉ MYLNĚ ŠÍŘÍ O FAIRTRADE

Všichni jsme to již asi slyšeli:

Od sotva informovaného člověka se dovíte, že Fairtrade opravdu nepomáhá zemědělcům ani řemeslníkům, že je to marketingový podvod, jehož cílem je přimět lidi, aby platili více za základní produkty nebo aby se „lidé ze střední třídy cítili lépe“.

POKUSÍME SE VÁM POMOCI ROZEZNAT FAKTA OD FIKCE.

Pro pěstitele a řemeslníky ze zemí globálního Jihu má Fairtrade hmatatelné a prokazatelné přínosy. Přesto lze občas slyšet vůči systému Fairtrade výhrady. Některé jsou oprávněné a Fairtrade se je snaží řešit. Jiné se ale zakládají na nepochopení nebo na nepravdivých informacích.

KTERÉ MÝTY O FAIRTRADE ZAZNÍVAJÍ NEJČASTĚJI A JAKÁ JE REALITA?

MÝTUS Č. 1: FAIRTRADOVÉ VÝROBKY JSOU DRAŽŠÍ

To dnes už není tak úplně pravda. Platilo to dříve, kdy fairtradové výrobky nabízely výlučně malé obchůdky, pro něž je logistika takového obchodování poměrně náročná a tedy nákladná. I díky většímu zájmu spotřebitelů o původ potravin, řemeslných výrobků a etické otázky jejich vzniku se ale do prodeje fairtradových výrobků v současnosti zapojují i globálně působící společnosti a obchodní řetězce, což vede ke zvyšování objemu prodaného fairtradového zboží a tedy snižování logistických a jiných fixních nákladů.

Dražší než konvenční zboží mohou být fairtradové produkty tehdy, mají-li zároveň certifikaci BIO. Systém produkce biopotravin je totiž náročnější než u běžných potravin, například obhospodařování plodin je složitější a trvá déle, pokud se nepoužívá zemědělská chemie.

Navíc pěstitelé získávají za plodiny vypěstované v kvalitě BIO příplatek navíc.

Kde se tedy v systému Fairtrade berou prostředky na odpovídající odměnu pro pěstitele a řemeslníky? Spravedlivější výkupní cena fairtradových surovin je výsledkem spravedlivějšího rozdělení zisku napříč dodavatelským řetězcem, od pěstitele až po finálního zpracovatele.

Nemusí se tedy nutně promítnout do koncové ceny pro zákazníka.

MÝTUS Č. 2: ZNÁMKU FAIRTRADE SI MŮŽE NA OBAL DÁT KAŽDÝ, A PAK TVRDIT, ŽE OBCHODUJE ETICKY

To není pravda. Známkou FAIRTRADE je chráněné označení, které obchodníci a výrobci mohou použít jen na výrobky, které splňují standardy Fairtrade. Standardy musejí plnit jak řemeslníci, pěstitelé, tak zpracovatelé jejich úrody. Plnění těchto standardů je kontrolováno nezávislou auditorskou společností Flocert.

Známkou FAIRTRADE je vlastnictvím Fairtrade International. S obchodníky a zpracovateli v ČR a na Slovensku komunikuje Fairtrade Česko a Slovensko, která zpracovatele na případné neoprávněné užití známky upozorní. Pokud by daný obchodník nereagoval na upozornění, iniciativu převezme Fairtrade International, která může daného obchodníka pro neoprávněné užití známky žalovat.

MÝTUS Č. 3: JEN MALÉ PROCENTO Z CENY, KTEROU ZAPLATÍTE, SKUTEČNĚ DOSTANOU PĚSTITELÉ A ŘEMESLNÍCI

Tento mýtus vychází z nesprávného předpokladu, že fairtradoví farmáři a řemeslníci žijí z podílu na prodejních cenách zboží se známkou Fairtrade. Tak to ale není. Zapojení do Fairtrade pro pěstitelé a řemeslníky znamená, že za svou produkci dostane ihned po dodání své kávy, kakaa nebo řemeslného výrobku takovou cenu, která pokryje výrobní náklady. Buď cenu tržní, nebo minimální fairtradovou cenu (pokud tržní cena klesne pod úroveň minimální fairtradové ceny). Navíc získají tzv. fairtradový příplatek určený na rozvoj jejich komunit a investice do vyšší efektivity a kvality své produkce. To je principem fungování Fairtrade.

Přínos uvědomělého nakupování tedy nespočívá v tom, že by „část ceny“, kterou v obchodě zaplatíte, putovala k pěstitelům v zemích globálního Jihu, ale v tom, že takovým nákupem zvyšujete odbyt fairtradových produktů – a obchodníci tak mají důvod nakupovat více za podmínek Fairtrade. Čím vyšší budou prodeje zboží s certifikací Fairtrade, tím více fairtradových produktů obchodníci nakoupí a tím více pěstitelů a řemeslníků bude moci využívat benefitů Fairtrade (odpovídající cena, fairtradový příplatek, vzdělávání atd.).

MÝTUS Č. 4: FAIRTRADE UZAMKNE ZEMĚDĚLCE A ŘEMESLNÍKY NA PEVNOU CENU

Možná jste četli nebo slyšeli o „Fairtrade Minimum Price“ – tato určená minimální cena opravdu existuje. Jde však o záchrannou síť, která se vypočítá na pokrytí výrobních nákladů a přiměřeného zisku a vstupuje do hry pouze v nejhorším případě. To je v okamžiku, kdy tržní cena klesne pod cenu fairtradovou. Není to něco, co by uzamklo zemědělce a řemeslníky na pevnou cenu.

Nicméně - a to je opravdu důležité - pokud je tržní cena nad minimální cenou, musí kupující zaplatit vyšší cenu. A samozřejmě mohou prodávající vyjednávat i vyšší ceny na základě kvality a dalších faktorů.

Za zmínku stojí také to, že kromě obdržení minimální ceny nebo tržní ceny dostávají výrobci Fairtrade prémie typu bonusů nazvanou „Fairtrade Premium“. Jedná se o dodatečnou sumu peněz, o které se rozhodují demokraticky, jak a za co je utratí.

MÝTUS Č. 5: NAŠE SPOLEČNOST PLATÍ VŽDY ZEMĚDĚLCŮM A ŘEMESLNÍKŮM VÍCE NEŽ FAIRTRADE

Občas se objeví společnosti, které tvrdí, že „zemědělcům nebo řemeslníkům vždy platí více než Fairtrade“. Tyto společnosti však vždy srovnávají své ceny s cenou „Fairtrade Minimum Price“ a ne s cenou skutečně na základě tržních cen vyplácenou. Budou v případě poklesu tržní ceny také zemědělcům a řemeslníkům ceny dorovnávat na životně důležité minimum?

MÝTUS Č. 6: FAIRTRADE JE SOCIÁLNÍ INŽENÝRSTVÍ, KTERÉ KŘIVÍ VOLNÝ TRH
Volný trh je iluzorní koncept. Bohaté země globálního Severu a nadnárodní společnosti určují pravidla mezinárodního obchodu, chrání pracovní trh v Evropě, evropské zpracovatele a pěstitelé systémem dovozních limitů, dotací a cel. Zájmy pěstitelů v chudých zemích takto nikdo nechrání. Od dob kolonialismu jsou tyto země závislé na vývozu primárních surovin, za které ale nedostávají dostatečně zapláceno. Vyjednávací pozice jednotlivých pěstitelů a

řemeslníků je totiž velmi slabá a musí přistupovat na podmínky výkupců z nadnárodních společností. Nemají přístup k úvěrům, vzdělání, technologiím. Fairtrade tedy nepokřivuje volný trh, ale snaží se nerovné rozložení sil v mezinárodním obchodu napravovat. Chrání v dodavatelském řetězci ty nejslabší – pěstitele a řemeslníky

MÝTUS Č. 7: PENÍZE Z LICENČNÍCH POPLATKŮ NEJDOU PĚSTITELŮM A ŘEMESLNÍKŮM, ALE K PŘÍŽIVNÍKŮM NA FAIRTRADE

Licenční poplatky – tedy peníze, které za používání známky FAIRTRADE platí obchodníci – skutečně nejsou určeny pěstitelům. Ti ze systému Fairtrade profitují jinak – zaručenými minimálními výkupními cenami, fairtradovým příplatkem, dlouhodobými kontrakty.

Například jen v roce 2017 dostali fairtradoví pěstitelé a řemeslníci na příplatku určeném k rozvoji jejich komunit 178 milionů eur (zhruba 4,5 miliardy Kč).

Nezbytným předpokladem pro to, aby mohli prodávat svou produkci za podmínek Fairtrade, je však dostatečná poptávka mezi spotřebiteli a tedy motivace obchodníků takové zboží nabízet. Osvěta mezi spotřebiteli, jednání s dodavatelskými řetězci a další aktivity směřující k většímu zájmu o životní podmínky pěstitelů a řemeslníků jsou jedním z úkolů organizace Fairtrade International, jejíž fungování pokrývají právě licenční poplatky. Kromě toho Fairtrade International také vytváří a reviduje standardy pro jednotlivé produkty a vytváří a zavádí programy zaměřené např. na vzdělávání pěstitelů a řemeslníků, na zvyšování zapojení žen a mladých lidí nebo na boj s klimatickými změnami.

PRODEJ FAIRTRADOVÝCH VÝROBKŮ V ČR STÁLE ROSTE

Prodej fairtradových výrobků v Česku stále výrazně roste. Množství prodaného kakaa se loni proti předchozímu roku zvýšilo o 155 procent, bavlny se prodalo dokonce o 317 procent víc, kávy o 37 procent a čaje o 24 procent. Výrazně roste i prodej řemeslných výrobků.

Fairtrade poskytuje pěstitelům a řemeslníkům možnost ekonomické stability. Pěstují se dlouhodobé ekonomické vztahy, ne jednorázový výkup. V Česku je stejně jako na Západě zájem o udržitelnou výrobu a spotřebu, i když ve srovnání s vyspělými státy přišel později. O to větší je ale prostor pro růst.

Ve světě je do fairradu zapojeno již 1,66 milionu pěstitelů a výrobců. Zastřešuje je 1599 organizací v 75 zemích. Podle nedávného průzkumu si značky fairtrade a jejího loga všimlo 52 procent kupujících v Česku. Téměř třetina lidí přesně znala význam označení. Vědomě si fairtradový výrobek v posledním čtvrt roce pak koupila téměř pětina dotázaných.

CESTA FAIRTRADOVÉHO VÝROBKU OD FAIRTRADOVÉHO VÝROBCE AŽ K VÁM

PŘÍKLAD KÁVY

Jak se fairtradový výrobek dostane od producenta ke spotřebiteli? Podívejme se na typického představitele fairtradových výrobků – kávu. Krok po kroku si projdeme výrobní proces, od samotného pěstování kávy až po její zakoupení, a všimněme si rozdílů mezi produkcí fairtradové kávy a kávy pěstované a obchodované a běžném trhu.

PĚSTOVÁNÍ A SKLIZEŇ

Na rozdíl od běžně pěstovaných kávovníků nepoužívá fairtradový pěstitel chemické prostředky, protože si umí poradit i bez nich. Pěstování je šetrné k místní přírodě a zdraví samotných pěstitelů. Trvá minimálně 3 roky, než kávovníkový keř začne plodit. Pěstování kávy zajišťuje rodině pěstitele slušnou obživu. Kávovník se pěstuje společně s dalšími stromy, které mu poskytují přirozený stín. Zralé kávové boby pěstitel sklízí a třídí. Může si

dovolít zaplatit pomocníka, jeho děti s ním proto nemusí pracovat na poli a mohou chodit do školy. Mají tak šanci na lepší budoucnost.

ZPRACOVÁNÍ SUROVÉ KÁVY

Pěstitel kávové boby zbaví slupky a suší je. Zkouší metodu, kterou se naučil na semináři pořádaném družstvem, kde lze získat mnoho nových znalostí a dovedností v pěstování kávy a obchodování. To pěstiteli umožňuje dosáhnout vyšší kvality kávy a také se lépe orientovat v dnešních tržních podmínkách. Poté, co pěstitel usušená kávová zrna přetřídí, má jistotu, že jeho odměna neklesne pod stanovenou minimální výši. Nemusí tedy žít ve strachu, že nebude mít z čeho uživit svou rodinu.

PRODEJ SUROVÉ KÁVY

Pěstitelovo družstvo uzavírá smlouvu s odběratelem minimálně na období jednoho roku. Družstvo i pěstitel tak mají jistotu, že dovozce nasmlouvané množství opravdu odebere. Družstvo může také získat zálohu na svou úrodu předem a může poskytnout zálohy na úrodu pěstitelům, aby si nemuseli půjčovat od místních lichvářů. Kromě odměny pěstitelům platí odběratel/dovozce každoročně družstvu sociální prémii. Členové družstva odhlasují, které místní projekty sociálního rozvoje z ní budou financovat, např. stavbu školy, nemocnice, zlepšování technologie atd.

EXPORT KÁVY

Dovozce, společnost certifikovaná podle standardů Fairtrade International, který kávu od družstva koupil, ji doveze do zemí spotřeby, kde si ji nechá upražit na zakázku a dále ji distribuuje nebo ji prodá některé z pražíren.

PRAŽENÍ KÁVY

Pražírna kávu upraží a zabalí a opatří ji ochrannou známkou Fairtrade. Tuto známku může dát pouze na kávu, kterou nakoupila od certifikovaného dovozce na zakázku. Pražírna prodá kávu distributorovi, ten ji dál prodává obchodům či kavárnám, které nabízejí fairtradové výrobky.

KONCOVÝ ZÁKAZNÍK

Kávu spotřebiteli prodávají obchody a kavárny, které nabízejí produkty spravedlivého obchodu. Spotřebitel v Evropě si vybírá kávu podle známky Fairtrade na obale, která mu zaručuje, že při výrobě a obchodu s kávou byla splněna pravidla Fairtrade International. Spotřebitel se dozví, kdo kávu vypěstoval, protože jméno družstva je spolu se jménem země uvedeno na obalu.

OPRAVDU DOBRÁ KÁVA NEMUSÍ BÝT POUZE ZNÁMÁ ZNAČKA

Neváhejte a vrhněte se do fairtradového dobrodružství!

Vyzkoušejte nejenom naše fairtradové kávy, ale i čaje, čokolády a jiné výrobky.